

Kuidas vabaneda hallitusest.

Käepärased vahendid aitavad osaliselt

JANE OJA,
Tartu Ülikooli mükoloogiaspetsialist

Et seinte peale tekkinud hallitus ära hävitada ja tema edasilagunemist takista, peab neid kohtasid salitsilhappe sulatiseega (1 osa salitsilhappet 4 osa piirituse sisese) käsna abil niisutama, mille tagajärjel hallitus kiirelt kaob ja uueste enam ei ilmu.

Just sellised juhtnöörid anti meie esivanematele üle saja aasta tagasi "Teaduse" tähtsamatule lehekülgedel. Milliseid soovitusi antakse meile aga tänapäeval ja milline on erinevate käepäraste vahendite efektiivsus?

Hallitusseened ehk mikroseed on mikrokoopiliste struktuuridega seeded, mida me palja silmaga ei näe. Nähtavaks muutuvad nad siis, kui neid on üheskoos hästi palju ja tavaliselt märkame neid mustade või rohekate täppidena (kolooniatena). Looduses leidub selliseid seeni peaaegu kõikjal ja nende rolliks on lagundada erinevaid surnud orgaanilisi materjale (nii taimejäänuseid, surnud loomi kui ka teisi seeni). Peale

selle on paljud mikroseed leidnud rakendust farmaatsia- ja toiduainetööstuses (antibiootikumid, juustusordid jne). Olenemata hoonest leidub ruumiõhus alati seeneseid ja -struktuure. Probleemseks muutub olukord siis, kui hallituseente kogus on suur ning domineerivalt on esindatud üks hallituseenteliik.

Kõige enam mõjutavad nende hulka õhus materjalidel ja pindadel kasvavad hallituseente kolooniad. Sageasti on sellisteks kohtadeks akende ümbrused, välisseinad, pesuruumides plaadivuugid, silikoonitihendid ja mööblitagused pinnad. Üks hallitusseen võib kasvada väga kiiresti ja hakata tootma suurtes kogustes uusi seeneseid, millest omakorda võivad alguse saada uued hallituseente kolooniad. Mikroseeente kasvamisel on määravaks niiskus, materjali veesisaldus peab eelistatult olema üle 35% ning sobivaks suhteliseks õhuniiskuseks peetakse 70–100%. Osa niiskus-

35%

ja rohkem peab olema materjali veesisaldus, et mikroseen saaks kasvada.

probleemidest võib esineda varjatult, näiteks hoone konstruktsioonides, seni kuni elanikud hakkavad tundma spetsiifilist lõhna, ilmnevad hallituseente kolooniad või halvemal juhul tekivad terviseprobleemid. Enamasti sarnanevad tervisehäired teiste allergiliste haiguste sümptomitega.

Niiskuskahjustustega hoonete puhul on hulk indikaatorliike, mis viitavad hoo- ne halvenenud olukorrale. Need liigid võivad toota inimestele ohtlikke mükotoksiine, mis põhjustavad erinevaid terviseprobleeme. Kuna enamasti toodavad need see-

neliigid väikeses koguses suuri ja limaseid eoseid, siis on neid õhuanalüüsiga raske tuvastada ja kasutada tuleb teisi meetodeid (näiteks tolmu- või materjaliproove), et teha kindlaks hallituste esinemine.

Leia ja likvideeri põhjus. Juhul kui hallituseened on hakanud hoonetes kasvama, siis esimese tegevusena tuleb kindlaks teha probleemide tekkepõhjused, need viimased likvideerida ja seejärel asuda hallitust eemaldama. Kahjustunud materjalid/pinnad, mida ei ole võimalik tehsaldada, tuleb kindlasti puhastada hallituseentest.

Tänaseks on tõrjeks soovitatud "salitsilhappe" (salitsüülhappe) asendunud mitmete teiste vahenditega, alustades tavalisest kodukeemiast ja lõpetades spetsiaalsete hallitustõrje vahenditega. Kui valikuid on palju, siis tekib vaid küsimus, milline neist on hea ja efektiivne ning milliseid lihtsaid ja käepäraseid vahendeid tasuks kasutada hallitustõrjeks.

Ä Tasub teada

Katse: mis vahend eemaldab hallituse?

VAHENDID: pesuvalgendajat sisaldav kodukeemia toode, 3% vesinikperoksiidilahus ja söögisooda, lisaks kontrollproov veega.

KOHT: pesuruum.

KATSE: igat vahendit kandsin eri käsna abil pinnale ja hõõrusin kahjustunud pindu. Seejärel võtsin kleefliindiga pindadelt proovid ja hindasin laboris valgusmikroskoobi abil hallituseente struktuuri arvuks.

TULEMUS: Visuaalse vaatluse põhjal ei eristu üks vahend

teistest ja ka mitte kontrollkatsest. Sama tulemus ilmnas ka valgusmikroskoobi proovide hindamisel. Kõigi vahendite puhul õnnestus hallituseeni eemaldada, kuigi mitte täielikult. Antud katse puhul oli pinnatöötuse puhul liimiteerivaks faktoriks kahjustunud tselluloosi sisaldav materjal. Tavaolukorras oleks tõrjevahendiga töötlemise asemel olnud mõistlikum tehsaldada kahjustunud tselluloosi sisaldav materjal. Kokkuvõtvalt, ainult tõrjeva-

hendist üksinda ei piisanud, et eemaldada pinnalt viimasegi hallituseentestruktuur. Võimalik, et korrates erinevaid pinnatöötusi ja intensiivsemalt hõõrudes oleks õnnestunud hallitus täielikult eemaldada.

Kuigi katse tulemuslikkus jättis soovida, ei tähenda see, et kasutatud vahendid ei toimiks muude pindade, eriti betoonseinte ja aknapõskede puhastamisel. Siinkohal julgustan siiski kasutama lihtsaid ja keskkonnasõbra-

likke vahendeid hallituse tõrjumisel. Pinnad, mida on lihtsam tehsaldada kui puhastada, soovitaks pigem eemaldada ja asendada. Pärast hallituseente tõrjet tuleb töödeldud pinnad kuivatada ja alles seejärel pinnad viimistleda. Pindasid töötlemata ei ole mõislik hallituskahjustusi üle värvida või tapeetida. Kõige lihtsam on muidugi ennetada niiskusprobleemide tekkimist, need kiiresti likvideerida ja tagada ruumides piisav õhuvahetus.